

*Кульган М.
студентка III курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права,
міжнародних відносин та дипломатії THEU Саванець Л.М.*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

У структурі правового регулювання інвестиційних відносин можна виділити два рівні: міжнародно-правовий (укладення міжнародних угод) і внутрішньодержавний (основа – національне законодавство приймаючої держави). Міжнародно-правове регулювання інвестицій здійснюється на універсальному, регіональному та двосторонньому рівнях. Як зазначається у ст.2 Керівних вказівок Світового банку з регулювання прямих іноземних інвестицій «кожна держава зберігає за собою право регулювати допуск іноземних приватних інвестицій... Держави будуть приймати до уваги, що відкритий доступ... (при існуванні списку обмеженого числа галузей і видів діяльності, закритих для іноземних інвестицій або вимагають оцінки умов допуску або ліцензування) є найбільш ефективним рішенням проблеми правового регулювання іноземних інвестицій».

Універсальне міжнародне регулювання здійснюється Вашингтонською конвенцією про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами 1965 р. та Сеульською конвенцією про заснування багатостороннього агентства по гарантіям інвестицій 1985 р.

Одним із важливих положень Вашингтонської конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами 1965 р. було заснування – при Міжнародному банку реконструкції та розвитку Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів між державами та приватними іноземними інвесторами [1].

Сеульською ж конвенцією про заснування Багатостороннього агентства по гарантіям інвестицій 1985 р. був встановлений один із ефективних способів захисту іноземних інвестицій – страхування. Відповідно до її норм іноземним інвесторам надаються фінансові гарантії шляхом страхування їх інвестицій від некомерційних ризиків [2].

Разом із тим, окрім традиційних некомерційних ризиків Сеульська конвенція про заснування Багатостороннього агентства з гарантій інвестицій 1985 р. передбачає покриття ризику порушення договору з боку приймаючої держави. Згідно з її положеннями створюється система державного і приватного страхування на національному рівні, доповнена міжнародною багатосторонньою системою страхування іноземних інвестицій.

Найбільш гнучким інструментом регулювання інвестиційних відносин є двосторонні міжнародні угоди про взаємне заохочення та захист іноземних капіталовкладень.

Умови діяльності іноземних інвесторів на території конкретної держави значною мірою залежать від рівня сприяння, яке надається приймаючою державою зарубіжному бізнесу. Він визначається правовим режимом, який надається іноземним інвесторам. У міжнародній практиці до іноземних інвестицій традиційно застосовуються два режими - режим найбільшого сприяння та національний режим. Окрім них може встановлюватися і

пільговий (преференційний) режим, який надається іноземцям, що здійснюють інвестування в стратегічно важливі або найбільш капіталомісткі галузі національної економіки. Такі інвестори можуть звільнитися від сплати деяких податків та зборів або отримувати особливі гарантії від націоналізації чи зміни законодавства.

Правове регулювання іноземних інвестицій на національному рівні здійснюється на підставі спеціальних нормативних актів у цій сфері, а також норм валютного, корпоративного, податкового, антимонопольного законодавства. Спеціальні акти містять положення, які визначають права та обов'язки іноземних інвесторів, порядок допуску іноземних юридичних та фізичних осіб до національного економічного простору (включаючи реєстрацію, ліцензування, отримання дозволів тощо), правові форми здійснення інвестиційної діяльності, умови функціонування та повернення іноземного капіталу тощо. Переважне значення при цьому надається не колізійному, а матеріально-правовому методу регулювання [3, с. 21].

Ключовим принципом правового регулювання інвестиційної діяльності іноземних інвесторів на території України є національний режим, закріплений у ст. 7 Закону України «Про режим іноземного інвестування». Це означає, що іноземні інвестиції мають користуватися не менш сприятливим режимом, ніж капіталовкладення українських інвесторів. Винятки з цього принципу можуть встановлюватися лише законодавством України та міжнародними договорами України [4].

Законодавство приймаючої держави може запроваджувати т.зв. «дозвільний характер» доступу іноземних інвесторів, який обтяжений необхідністю отримання спеціального дозволу (ліцензії) чи реєстрації для здійснення інвестиційної діяльності, або встановлювати вільний доступ для іноземного капіталу. Разом з тим, навіть у державах з вільним доступом може існувати обмежена категорія галузей чи видів діяльності, які закриті для іноземних інвесторів або мають спеціальний режим допуску.

Одним з основних питань у цій сфері є державні гарантії та захист іноземних інвестицій. До них належать, зокрема, гарантії правового захисту інвестиційної діяльності та належного вирішення інвестиційних спорів, гарантії щодо примусових вилучень та незаконних дій державних органів та їх посадових осіб, гарантії виплат компенсацій та відшкодування збитків у разі їх заподіяння іноземним інвесторам, зокрема, у випадку націоналізації чи реквізиції майна, гарантії у разі зміни законодавства, у разі припинення інвестиційної діяльності, зокрема, щодо переказу прибутків, одержаних внаслідок інвестиційної діяльності, а також репатріації самих інвестицій [3, с. 23].

До прикладу, українське законодавство передбачає державну реєстрацію іноземних інвестицій, її здійснення не є необхідною передумовою діяльності іноземних інвесторів на території України. Правове значення державної реєстрації таких інвестицій полягає в тому, що вона дає іноземному інвестору право на одержання пільг та гарантій, передбачених законом.

На сьогодні, існує проблема визначення застосовуваного права у відносинах між приймаючими державами та інвестором. Конкретні умови інвестування капіталу змушували держави при виникненні спорів звертатися до міжнародного права. Ця тенденція знайшла своє закріплення у

Вашингтонській конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами 1965р. При здійсненні іноземного інвестування також постає проблема, пов'язана з можливістю визнання за деякими категоріями інвесторів статусу суб'єктів міжнародного права. У юридичній літературі висловлюється думка про доцільність розширити коло суб'єктів міжнародного права, включивши до їх числа, зокрема, транснаціональні корпорації, діяльність яких містить деякі елементи міжнародної правосуб'єктності. До прикладу українське законодавство містить заборону націоналізації іноземних інвестицій. Але слід зазначити, що міжнародне право передбачає можливість суверенної держави націоналізувати іноземну власність, яка перебуває на території цієї держави. Зокрема, у Резолюції Ради Організації економічного співробітництва і розвитку по проекту конвенції «Про захист іноземної власності» підтверджується суверенне право держав на націоналізацію іноземної приватної власності, яка перебуває на її території. Заперечувати наявність такого права неможливо, бо це означало б втручання у внутрішні справи держави. Заборона націоналізації передбачена в інвестиційному законодавстві Грузії, Естонії, Росії [5].

Підсумовуючи викладене можна зробити висновок, що наявність особливого методу правового регулювання інвестиційних відносин, є науково-теоретичним фундаментом обґрунтування виділення самостійного інвестиційного права в системі права. З погляду теорії права, методи правового регулювання – це прийоми юридичного впливу, їхнє сполучення, що характеризують використання в даній сфері суспільних відносин того або іншого комплексу юридичних засобів впливу. Методи правового регулювання іноземних інвестицій мають свою специфіку, яка полягає в тому, що вони носять різнорівневий характер.

Список використаних джерел

1. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами 1965 р. (Вашингтонська конвенція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060 (дата звернення: 07.05.2019).
2. Сеульська конвенція про заснування Багатостороннього агентства по гарантіям інвестицій 1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_268 (дата звернення: 07.05.2019).
3. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник / за ред. А.С.Довгерта і В.І.Кисіля. – Київ, 2013. – 400 с.
4. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03 1996р. №93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 07.05.2019).
5. Яфонкін Ф.О. Проблеми правового регулювання захисту іноземних інвестицій в умовах глобалізації. URL: http://www.pap.in.ua/2_2015/43.pdf (дата звернення: 09.05.2019).